

درس آشنایی با رجال و درایه استاد سید مجتبی نورمفیدی

موضوع کلی: علائم و نشانه‌های وثاقت راوی

موضوع جزئی: ترحم و ترضی

سال: سوم

تاریخ: ۷ خرداد ۱۳۹۲

مصادف با: ۱۷ رجب ۱۴۳۴

جلسه: ۳۹

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

۶- ترحم و ترضی

ترحم: یعنی اینکه برای کسی از خداوند تبارک و تعالی طلب رحمت شود، مثل اینکه گفته شود: «رحمه الله». ترضی: یعنی اینکه برای کسی از خداوند تبارک و تعالی طلب رضایت شود، مثل اینکه گفته شود: «رضی الله عنه». بعضی ادعا کرده‌اند این دو اگر از ناحیه مشایخ اجلاء گفته شود دال بر وثاقت شخصی است که در مورد او طلب رحمت و رضایت الهی شده است.

به طور کلی ترحم دال بر وثاقت نیست، یعنی اگر در کلمات بزرگان «رحمه الله» درباره کسی بکار برود دال بر وثاقت نیست چون در همه فرهنگ‌ها و عرف‌ها این یک امر متعارفی است که در مورد اشخاص، تعبیراتی مثل «رحمه الله» یا «رحمة الله علیه» بکار می‌رود و مختص به مسلمین هم نیست بلکه در غیر مسلمین هم به عبارات دیگر و در درجات گوناگون بکار می‌رود، ما می‌بینیم که این گونه تعبیرات کثیراً در مورد اشخاص عادل و غیر عادل استعمال می‌شود، لذا ملازمه‌ای بین ترحم و وثاقت نیست، البته نفی وثاقت نمی‌شود و ممکن است شخص، ثقه باشد ولی عمده این است که ترحم کاشف از وثاقت شخصی که این تعبیر در مورد او بکار رفته نمی‌باشد.

بعلاوه این مطلب، نقض هم دارد، یعنی در مورد بعضی از اشخاص از طرف مشایخ اجلاء تعبیر «رحمه الله» بکار رفته در حالی که خود آنها آن شخص را تضعیف کرده‌اند؛ مثلاً نجاشی نسبت به بعضی از معاصرین خودش ترحم کرده ولی نسبت به همان شخص می‌گوید مشایخ او، او را تضعیف کرده‌اند؛ مثلاً در مورد محمد بن عبدالله بن محمد بن عبیدالله بهلول تعبیر «رحمه الله» بکار برده اما معذک او را تضعیف هم کرده است، این نقض را مرحوم آقای خوبی فرموده است.^۱

ائمه (ع) هم نسبت به بعضی از افراد، طلب رحمت کرده‌اند اما این هم نقض دارد، چون نسبت به زوار امام حسین (ع) از طرف ائمه (ع) طلب رحمت شده در حالی که این گونه نیست که همه زوار امام حسین (ع) عادل باشند بلکه چه بسا در بین آنها اشخاص فاسق هم وجود داشته باشند اما با این حال در مورد همه آنها از طرف ائمه (ع) طلب رحمت شده است، لذا صرف طلب رحمت برای شخصی دلیل بر وثاقت او نیست. همچنین امام صادق (ع) در مورد بعضی از اشخاص طلب

۱. معجم رجال الحديث، ج ۱، ص ۷۴.

رحمت کرده در حالی که عادل نبوده‌اند. پس چه از ناحیه اَجَلَاء و چه از ناحیه معصومین (ع)، اگر برای شخصی طلب رحمت شود، دال بر وثاقت نیست.

اما اگر برای کسی ترضی شود و درباره او تعبیر «رضیَ اللهُ عنه» بکار برده شود باید دید این تعبیر را چه کسی بکار برده است، گاهی این تعبیر را بزرگان و علماء بکار می‌برند و این به عنوان یک فرهنگ و عرف است چنانچه در بین عامه این کار مرسوم است که در این صورت این تعبیر دال بر وثاقت نمی‌باشد ولی اگر کسی مثل امام معصوم (ع) یا بعضی از اشخاص که در استفاده این تعابیر دقت دارند مثل بعضی از عرفاء و اولیاء، این تعبیر را بکار برند می‌تواند علامت و نشانه توثیق یا مُشعر به توثیق باشد.

پس ترحم مطلقاً چه از ناحیه اَجَلَاء باشد و چه از ناحیه ائمه (ع) دال بر وثاقت نیست ترضی هم، اگر از ناحیه اَجَلَاء باشد دال بر وثاقت نیست اما اگر از ناحیه امام معصوم (ع) یا عرفاء و اولیاء که در بکار بردن این تعابیر دقت دارند، باشد دال بر وثاقت است.

«والحمد لله رب العالمین».